

потребами в умовах воєнного стану. *Науково-методичний щоквартальний журнал «Педагогічний вісник»*. Кропивницький: Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського. 2022. Вип. № 1-2 (57-58) 212 с.

4. Толошин С.М, Корольов М.Г. та ін. Психологічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни : методичні рекомендації. м. Дніпро 2022

5. Байер О. Первина психологічна допомога під час війни: принципи й правила. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/3039-pervinna-psihologchna-dopomoga-pd-chas-vyni-pravila-y-printsipi>

6. Кобинець Я. Інклюзія під час війни: як підтримати дітей з особливими потребами. URL <https://osvita.ua/school/method/87002/>

**Бондзик Дмитро Миколайович**

*викладач кафедри соціології та психології факультету № 6, Харківський національний університет внутрішніх справ (м. Харків)*

## **МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ФАХІВЦЯ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ**

Психологічна природа різних видів активності фахівця екстремального профілю спрямованих на забезпечення своєї безпеки недостатньо вивчена. Сьогодні зростає кількість людей, які характеризуються деформованістю потреби у морально-психологічній безпеці, що призводить до зниження задоволеності сьогоденням та відсутності впевненості у майбутньому, до руйнування цілісності особистості фахівця екстремального профілю, зростання страху та тривоги, зниження стійкості до несприятливих впливів. Ця обставина обумовлює необхідність вивчення даної проблеми, розробки механізмів морально-психологічної безпеки спеціаліста екстремального профілю [4, с. 84].

Окрім цього значимість проблеми визначається актуальністю психологічних досліджень, спрямованих на цілісне вивчення життя людини при пошуку їх інтегрованих оцінок свого буття в різних проявах. У цьому надзвичайно важливим стає вивчення сприйняття людиною свого стану з позиції «небезпека».

Актуальність сучасного звернення до проблем безпеки спеціаліста екстремального профілю визначається також динамічним розвитком психологічної науки та необхідністю інтеграції досягнень наукового знання, досліджень у сфері екстремальної психології та психології службової діяльності. Неможливість захистити людину від всіх загроз, складних та напружених ситуацій, призвела до необхідності переосмислення розуміння психологічної сутності безпеки.

Значний внесок у становлення предметного поля безпеки внесли дослідження, що розглядають різні компоненти психологічної безпеки з погляду суб'єктів взаємодії (В.С. Артамонов, Ю.Г. Баскін, Н.Г. Винокурова,

А.А. Грішних, Ю.П. Зінченко, В.Ю., Рибніков, А.В. Шльонков та ін).

Критерії безпеки трактуються, з тих структур, із якими психологи ідентифікують людину. У переважній більшості уявлень про безпеку як її критерій мається на увазі цілісність фізичної структури спеціаліста екстремального профілю, що відповідає нормам стабільного функціонування організму [3, с. 207].

У сучасному світі потреба у безпеці, у комплексній реалізації заходів щодо її здійснення стає одним із головних пріоритетів. Обґрунтовано актуальність міждисциплінарних основ дослідження феномена психологічної безпеки, потреба у створенні загальної психологічної теорії безпеки, яка б враховувала та розкривала багаторівневість аналізованого феномену морально-психологічної безпеки спеціаліста екстремального профілю.

Психологічну безпеку фахівця екстремального профілю можна уявити як референтну вісь, визначальну когнітивну, емоційну і поведінкову складову особистості. Безпека сприяє формуванню у кожної людини власної системи поглядів, думок та установок. Людина пізнає світ на основі власних уявлень та понять про безпеку, піддаючи їх експериментальній перевірці, ризикує, спираючись на них. Звіряючись зі своїми уявленнями про безпеку, людина живе, передбачаючи події, будує свою поведінку, оцінює результати своїх дій, коригує способи інтерпретації навколишнього світу [2, с. 35].

Безпека – рухлива система, за допомогою якої фахівець екстремального профілю переходить від однієї ситуації до іншої, а психологічна безпека представлена активністю фахівця як суб'єкта забезпечення власної безпеки. Забезпечення безпеки, у свою черга, є процес створення сприятливих умов професійної діяльності у надзвичайних ситуаціях, реалізації свободи суб'єкта як можливості контролювати умови існування [5, с. 112].

Основними складовими психологічного виміру морально-психологічної безпеки спеціаліста екстремального профілю виступають суб'єктивні переживання людини, чуттєво-емоційні та когнітивні компоненти, ціннісні аспекти ставлення до свого життя, обумовлені об'єктивними обставинами життєдіяльності та особистісними властивостями.

Психологічна безпека відображає цілісне, детерміноване процесами морального пізнання та моральної взаємодії, ставлення фахівця до майбутньої професійної діяльності у надзвичайних ситуаціях та є феноменом, похідним від процесів сприйняття себе з погляду небезпеки/безпеки.

Також важливим елементом морально-психологічної безпеки спеціаліста екстремального профілю можуть бути не тільки реалістичні уявлення про діапазон власних можливостей та зрілі когнітивні схеми, а й переживання безпеки у вигляді позитивних чи негативних емоційних явищ.

При цьому слід зазначити, що негативні емоційні переживання виконують важливу оцінну функцію, будучи необхідним компонентом ставлення фахівця екстремального профілю до своєї безпеки, у зв'язку з чим облік балансу позитивних та негативних емоційних компонентів психологічної безпеки є обов'язковим пунктом дослідження безпеки з точки зору достовірності

відображення реальності.

При побудові моделі морально-психологічної безпеки основний акцент робився на концептуальний підхід, який полягає, з одного боку, у вивченні психологічної безпеки з позиції активності спеціаліста екстремального профілю як суб'єкта забезпечення власної безпеки, а з іншого – в опорі на суб'єктивне розуміння та сприйняття безпеки особистістю [1, с. 399].

Таким чином, як інтегральний показник професійної діяльності фахівця екстремального профілю, морально-психологічна безпека являє собою багатовимірну, багаторівневу та динамічну систему. Це положення передбачає виділення різних рівнів прояву психологічної безпеки, які, залежно від відступення їх узагальненості та актуалізованості, становлять різні аспекти її виміру.

Важливою методичною особливістю даної моделі є те, що психологічна безпека вимірюється за допомогою сукупності непрямих показників, що, безумовно, звільняє від основних недоліків, характерних вимірювань, заснованих на використанні прямих оцінок задоволеності особистістю своєї безпеки.

#### **Список посилань:**

1. Абрамов В. І. Духовний потенціал Збройних Сил України: методологія системного вивчення і регулювання : дис. ...доктора філос. наук : 09.00.03. Київ, 2005. 390 с.
2. Барко В. І., Барко В. В., Остапович В. П. Психологічні засади гендерної рівності в діяльності органів системи МВС України. Розуміння маскулінності та гендерної рівності в секторі безпеки України та представлення результатів дослідження : Мат-ли міжн. наук.-практ. конф. Київ, 2021. С. 34–38.
3. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога. Луцьк : РВВ «Вежа»; ВДУ ім. Лесі Українки, 2003. 320 с.
4. Приходько І. І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності : монографія. Харків : Акад. ВВ МВС України, 2013. 745 с.
5. Садковий В. П. Особливості прояву посттравматичних стресових розладів у працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09. Університет цивільного захисту України. Харків, 2005. 224 с.

**Бутенко Михайло Володимирович**

*аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків)*

## **ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРОФЕСІЙНУ УСПІШНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ**

Сьогоднішня реальність поставила суспільство в досить суворі рамки, адже особа постійно зіштовхується з різноманітними стресовими, надзвичайними та екстремальними ситуаціями, що призводить до різних негативних наслідків

Всеукраїнська VIII науково-практична конференція, Національна академія Національної гвардії України  
30 листопада 2022 року, м. Харків